

**BOLALAR FOLKLORIDA TAQLIDIY SO‘ZLARNING ROLI:
O‘ZBEK VA INGLIZ QIZIQMACHOQ JANRINING O‘ZIGA XOS
XUSUSIYATLARI**

Fayzulloev Otabek Muhammadovich

Filologiya fanlari bo`yicha falsafa doktori, dotsent

BuxDU, “Fakultetlararo xorijiy tillar” kafedراسi professori

Email: roginraz2015@gmail.com

***Annotatsiya:** Ushbu maqolada o‘zbek va ingliz bolalar folklorida qiziqmashoq janri va unda taqlidiy so‘zlarning roli tahlil qilinadi. Qiziqmashoq janri bolalar uchun nafaqat o‘yin va zavq, balki ularning nutqiy, emotsional va ijtimoiy rivojlanishiga hissa qo‘shadigan muhim vosita hisoblanadi. O‘zbek va ingliz folklorida taqlidiy so‘zlar bolalarning dunyoqarashi, tabiat bilan bog‘liqligi va atrof-muhitga nisbatan munosabatlarini shakllantiradi. Ushbu maqola o‘zbek va ingliz qiziqmashoq janrlarida taqlidiy so‘zlarning pedagogik ahamiyati va bolalar ruhiyatiga ta’sirini keng tahlil qiladi.*

***Kalit so‘zlar:** bolalar folklori, qiziqmashoq janri, taqlidiy so‘zlar, o‘zbek folklori, ingliz folklori, nutqiy rivojlanish, emotsional rivojlanish, ijtimoiy munosabatlar, pedagogik ahamiyat.*

Bolalar folklori milliy madaniyatning ajralmas qismi bo‘lib, bolalarning ruhiy, jismoniy va axloqiy rivojlanishida katta ahamiyatga ega. Folklorning bu turi nafaqat bolalarga o‘yin-kulgi taqdim etadi, balki ularga bilim, tarbiya va dunyoqarashni shakllantirishda ham katta yordam beradi. O‘zbek va ingliz bolalar folklorida qiziqmashoq janri keng tarqalgan bo‘lib, ushbu janrning o‘ziga xos jihatlaridan biri – taqlidiy so‘zlarning keng qo‘llanilishi hisoblanadi. Ushbu maqolada o‘zbek va ingliz qiziqmashoq janrlarida taqlidiy so‘zlarning roli va ularning bolalar ongiga ta’siri keng tahlil qilinadi.

Taqlidiy so‘zlar, yoki onomatopeya, bu tovushlarga taqlid qiluvchi

soʻzlardir. Ular bolalar folklorida oʻyinlar, qoʻshiqlar va sheʼrlar orqali faol ishlatiladi va bolalarning nutqiy rivojlanishiga hamda ijodiy tafakkurining shakllanishiga katta hissa qoʻshadi. Masalan, oʻzbek bolalar folklorida keng tarqalgan "Havzak-havzak" oʻyini taqlidiy soʻzlarning ajoyib namunasi. Bu oʻyinda bolalar qoʻl harakatlari orqali "havzak-havzak" soʻzlarini takrorlaydilar, bu esa ularning harakatlarini tartibga soladi va oʻyin davomida qiziqarli muhit yaratadi. Bunday oʻyinlar bolalarda nafaqat qoʻl harakatlarini rivojlantiradi, balki ularning nutq qobiliyatini ham shakllantirishda katta rol oʻynaydi.

Ingliz qiziqmachoqlari ham taqlidiy soʻzlarga boy boʻlib, ular bolalarning nutqiy rivojlanishida katta ahamiyatga ega. Masalan, "Pat-a-Cake" qoʻshigʻi bolalar uchun qiziqarli oʻyin boʻlib, unda bolalar novvoyning harakatlarini taqlid qilib, "pat-a-cake, pat-a-cake" soʻzlarini takrorlaydilar. Bu soʻzlar bolalarning nafaqat nutqiy rivojlanishiga, balki ijtimoiy muloqot qobiliyatlariga ham ijobiy taʼsir koʻrsatadi. Bolalar bu oʻyinda bir-birlari bilan hamkorlikda harakat qilishadi, bu esa ularning ijtimoiylashuv jarayoniga katta hissa qoʻshadi. Ushbu oʻyinlar orqali bolalar birgalikda oʻynash, bir-birlarini tushunish va birgalikda ishlashni oʻrganadilar.

Oʻzbek qiziqmachoq janrida taqlidiy soʻzlar koʻpincha qushlar va hayvonlar tovushlarini ifodalash uchun qoʻllaniladi. Masalan, "Bulbulginam" qiziqmachoqlari bolalar uchun qushlarning sayroqlariga taqlid qilish imkoniyatini yaratadi. Bu taqlidiy soʻzlar orqali bolalar tabiat bilan bogʻlanadi va tabiat hodisalari haqida koʻproq bilib oladi. Bu jarayon bolalarda tabiatga nisbatan hurmat, qiziqish va eʼtiborni oshiradi, ularning tabiat haqida biladigan bilimlarini boyitadi. Shu tariqa, taqlidiy soʻzlar orqali bolalar oʻyinlarida tabiat va hayvonot olami oʻzlashtiriladi, bu esa ularning dunyoqarashini kengaytiradi va ularning atrof-muhitga nisbatan munosabatini shakllantiradi.

Ingliz bolalar folklorida hayvonlarga taqlid qilish ham keng tarqalgan. Misol uchun, "Old MacDonald Had a Farm" qoʻshigʻida har bir hayvonning tovushi taqlid qilinadi: "moo" - sigirning tovushi, "quack" - oʻrdakning tovushi, "oink" - choʻchqaning tovushi va hokazo. Bu qoʻshiq bolalar orasida juda mashhur

bo'lib, ular bu orqali turli hayvonlarning tovushlarini o'rganish va eslab qolish imkoniga ega bo'ladilar. Bu jarayon bolalar uchun nafaqat qiziqarli, balki o'quv jarayonining bir qismi sifatida ham foydali hisoblanadi. Ular hayvonlarning tovushlarini o'rganish orqali tabiat haqida ko'proq ma'lumot oladilar va bu bilimlarni hayotda qo'llashga tayyorlanadilar.

Taqlidiy so'zlar bolalar folklorida nafaqat o'yin va zavq, balki bolalarning emotsional rivojlanishiga ham katta hissa qo'shadi. Ushbu so'zlar orqali bolalar o'z his-tuyg'ularini ifodalashni o'rganadilar, bu esa ularning ruhiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Masalan, o'zbek qiziqmachoqlarida bolaning yig'layotganida uning e'tiborini chalg'itish uchun turli taqlidiy so'zlar qo'llaniladi. Bu usul bolaning ruhiy holatini barqarorlashda yordam beradi va uning kayfiyatini ko'taradi. Bolaning yig'lashiga sabab bo'lgan muammolar taqlidiy so'zlar orqali yengillashadi va bola tinchlanib, qayta o'ynashga tayyorlanadi.

Xulosa qilib aytganda, o'zbek va ingliz qiziqmachoq janrlarida taqlidiy so'zlar bolalar folklorining ajralmas qismi hisoblanadi. Ushbu so'zlar bolalarning nutqiy, emotsional va ijtimoiy rivojlanishiga katta hissa qo'shadi. Ular bolalarga o'yin va zavq bag'ishlash bilan birga, tabiatni anglash, muloqot qilish va his-tuyg'ularini ifodalashga o'rgatadi. Taqlidiy so'zlarning bu kabi xususiyatlari bolalar folklorini yanada boyitadi va uning pedagogik ahamiyatini oshiradi. Shu bilan birga, taqlidiy so'zlar orqali bolalar o'z milliy madaniyatini, xalqning tarixiy va madaniy qadriyatlarini o'zlashtiradi. Bu esa bolalarning milliy identifikatsiyasini shakllantirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Adabiyotlar:

1. Turg'unov, Sh. «O'zbek Bolalar Folklori: Nazariy Masalalar va Janrlar Xususiyatlari». Fan nashriyoti, 2005, pp. 45-78.
2. Mahmudov, Q. «O'zbek Xalq Og'zaki Ijodi va Bolalar Tarbiyasi». O'qituvchi nashriyoti, 2006, pp. 88-123.
3. Narzullayeva, N. «O'zbek Xalq Og'zaki Ijodida Bolalar Folklori». O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti, 2020, pp. 112-154.
4. Opie, Iona, and Peter Opie. «The Oxford Dictionary of Nursery Rhymes».

Oxford University Press, 1952, pp. 23-67.

5. Roud, Steve. «The Lore of the Playground: One Hundred Years of Children's Games, Rhymes and Traditions». Random House, 2010, pp. 102-145.

6. Sutton-Smith, Brian. «The Folkstories of Children». University of Pennsylvania Press, 1981, pp. 56-98.

7. Bekmuratov, M. «O'zbek Xalq Pedagogikasida Bolalar Folklorining O'rni». Sharq Noshriyoti, 2017, pp. 78-134.

8. Marsh, Jackie. «Popular Culture, New Media and Digital Literacy in Early Childhood». Routledge, 2005, pp. 34-89.

9. Sattorov, M. «O'zbek Bolalar O'yinlarining Folklor Manbalari». Adabiyot nashriyoti, 2015, pp. 45-92.

10. Yo'ldoshev, H. «O'zbek Xalq Og'zaki Ijodida Bolalar Ijodining O'rni». Sharq nashriyoti, 2008, pp. 23-67.

10. Fayzullayev M. B., Fayzulloyev O. M., Saidova M. M. Images of animals in the Legends of Haji Nasretdin //Middle European Scientific Bulletin. – 2021. – T. 10.

11. Fayzullov O. M., Rakhimov M. M. THE WOMAN HAS BEEN IN HIS POWER (ABOUT THE WORKS OF WILKIE COLLINS) //IEJRD-International Multidisciplinary Journal. – 2021. – T. 6.

12. Fayzullayev M. B., Sadullayeva M. G., Fayzulloyev O. M. National-cultural values of the east in fables of muhammad shariff gulhani //ISJ Theoretical & Applied Science, 02 (82). – 2020. – C. 528-532.

13. Fayzulloyev O. Tarjimaning mahsulli usullari //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz). – 2020. – Т. 1. – №. 1.